

# Przybecki, Adam

---

## Duszpasterstwo katechetyczne czy pastoralne aspekty katechizacji? : próba uporządkowania pojęć

---

Warszawskie Studia Pastoralne 3, 186-196

---

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych [mazowsze.hist.pl](http://mazowsze.hist.pl).

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Adam Przybecki\*

## **Duszpasterstwo katechetyczne czy pastoralne aspekty katechizacji?**

### **Próba uporządkowania pojęć**

Od pewnego czasu w tekstach publikowanych w języku polskim, wśród nich także w niektórych dokumentach kościelnych, spotkać można coraz częściej używane określenie – „duszpasterstwo katechetyczne”. Tendencja do jego stosowania w polskiej literaturze teologicznej narasta z dnia na dzień. Dlatego – w moim przekonaniu – istnieje konieczność podjęcia dyskusji nad znaczeniem tego pojęcia. Być może, że wspomniana dyskusja powinna była się pojawić już wtedy, kiedy określenia tego zaczęto szeroko używać w polskim tłumaczeniu *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*.<sup>2</sup> Dzisiejsza jednak sytuacja niejasności w tym względzie powoduje, że grozi nam niebezpieczeństwo całkowitego rozmycia sensu podstawowych pojęć, co prowadzić może do terminologicznego bałaganu. Chodzi tutaj bowiem już nie tylko o jednostkowe czy obiegowe zastosowanie tego określenia, ale wprost o publikacje poświęcone wyłącznie temu

---

\* Ks. Adam Przybecki – profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, dr hab. teologii praktycznej, kierownik Zakładu Teologii Pastoralnej oraz kierownik studiów doktoranckich i podyplomowych Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu, redaktor czasopisma „Teologia Praktyczna”. Autor książek: *Urzeczywistnianie się Kościoła w środowisku akademickim. W poszukiwaniu koncepcji duszpasterstwa studentów w Polsce* (1986), *Po stronie nadziei. Notatki duszpasterza akademickiego z lat 1981–82* (1991), *Zawierzyć Słowu. Nad tekstami biblijnymi czytań niedzielnej Eucharystii* (1997), *Między poczuciem zagrożenia a potrzebą obecności. Koncepcja duszpasterstwa akademickiego w Polsce po przełomie 1989 roku* (Poznań 1999), *Duszpasterstwo w Polsce. Poszukiwanie nowych form obecności* (Poznań 2001).

<sup>2</sup> Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998.

zagadnieniu, czy nawet organizowane na ten temat naukowe sympozja katechetyczne.

### Skala problemu

Nie jest żadnym odkryciem stwierdzenie, że termin ten funkcjonował i funkcjonuje w obiegowym języku, podobnie jak inne, podobne określenie – „duszpasterstwo liturgiczne”. Oba, najprościej sprawę ujmując, wyrażają w formie pewnego skrótu myślowego to wszystko, co w misji duszpasterskiej Kościoła związane jest z katechizacją czy liturgią. Problem jednak zaczyna nabierać zupełnie nowego wymiaru, kiedy to potoczne, obiegowe czy kolokwialne sformułowanie wchodzi, zarówno do języka oficjalnych dokumentów kościelnych, jak i publikacji naukowych. Wtenczas musi zrodzić się pytanie o sens tego określenia! Można by ewentualnie tolerować coś takiego, gdyby chociaż próbowano osłabić jego wymowę, poprzedzając dodatkowym terminem, np. „tak zwane”. Sygnalizowałyby on pewne specyficzne jego rozumienie. Nielogiczność bowiem wyrażenia „duszpasterstwo katechetyczne” jawi się z całą oczywistością wtedy, gdy uświadomimy sobie, czym jest duszpasterstwo, a także – czy istnieje jakoweś duszpasterstwo, które nie byłoby zarazem katechetycznym, liturgicznym, itd. Jest ono bowiem pojęciem szerszym niż tylko sama katechizacja czy liturgia, a wspomniane rzeczywistości są tymi płaszczyznami, które obok diakonii wzajemnie dopełniają wszystkie, co w Kościele nazywamy duszpasterstwem.

Trudno byłoby w zwięzły sposób pokazać drogę coraz szerszego narastania skali tego pojęciowego zamieszania. Ograniczę się wyłącznie do kilku publikacji. Przed trzydziestu pięciu laty, kiedy pojawiła się w tłumaczeniu na j. polski *Ogólna instrukcja katechetyczna* wydana przez Kongregację ds. Duchowieństwa, określenie „duszpasterstwo katechetyczne” znalazło się przede wszystkim w punkcie 109. Stwierdza się tam, że *trzeba popierać lub zakładać wyższe instytuty duszpasterstwa katechetycznego*.<sup>3</sup> W innych zaś miejscach

---

<sup>3</sup> Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna instrukcja katechetyczna*, „Miesięcznik Kościelny Archidiecezji Poznańskiej” 24(1973) nr 10–12, s. 260 (w czterech wersjach językowych: francuskiej, angielskiej, włoskiej i hiszpańskiej, zamieszczonych na watykańskich stronach WWW, użyto słowa „pastoral” (por. <http://www.vati->

spotykamy sformułowania dość precyzyjnie kreślące relacje między duszpasterstwem a katechizacją, np. tytuł drugiego rozdziału brzmi: *Katecheza w misji duszpasterskiej Kościoła* (n. 17), a w innym miejscu spotykamy stwierdzenie: *w ramach działalności duszpasterskiej, katechezą trzeba nazwać tę formę działalności kościelnej, która prowadzi zarówno wspólnotę, jak i poszczególnych wiernych do osiągnięcia dojrzałości w wierze* (n. 21).<sup>4</sup> W rozdziale szóstym wspomnianego dokumentu, zatytułowanym: *Koordinacja katechetycznej działalności duszpasterskiej z ogólną akcją duszpasterską*, czytamy m.in.: *Ponieważ każda czynność mająca znaczenie w Kościele partycypuje w postudze słowa i ponieważ katecheza ma zawsze związek z ogólnym życiem Kościoła, stąd jest zrozumiałe, że działalność katechetyczna musi być koniecznie skoordynowana z ogólną działalnością duszpasterską (...). Jest przeto rzeczą konieczną, ażeby katecheza pozostawała w łączności z innymi poczynaniami duszpasterskimi* (n. 129).<sup>5</sup> Z kolei w Adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae* Jana Pawła II z 1979 r. nie pojawia się wspomniane określenie. Mowa jest jednak o tym, że *katechezy nie można oczywiście oddzielać od całej duszpasterskiej i misyjnej działalności Kościoła* (n. 18), a także potwierdza się, iż *katecheza zachowuje swój charakter duszpasterski* (n. 25).<sup>6</sup>

Nie spotykamy go również w *Katechizmie Kościoła katolickiego*. Znajdujemy natomiast w nim stwierdzenie, które odwołując się do Adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae*, wyjaśnia, że *Katecheza łączy się z niektórymi elementami pasterskiej misji Kościoła, chociaż się z nimi nie utożsamia. Mają one aspekt katechetyczny, przygotowują do katechezy lub z niej wynikają* (n. 6).<sup>7</sup>

Natomiast w tłumaczeniu polskim *Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, wydanego przez Kongregację ds. Duchowieństwa w 1997 roku, znajdujemy odrębny rozdział (IV), który zatytułowano: *Orga-*

can.va/roman\_curia/congregations/cclergy/index\_it\_cat\_docuff.htm).

<sup>4</sup> Tamże, s. 226 i 227.

<sup>5</sup> Tamże, s. 256.

<sup>6</sup> Jan Paweł II, *Catechesi tradendae*. Adhortacja apostolska, Watykan 1979 ([http://ekai.pl/bib.php/dokumenty/catechesi\\_tradendae/catechesi\\_tradendae1.html](http://ekai.pl/bib.php/dokumenty/catechesi_tradendae/catechesi_tradendae1.html)).

<sup>7</sup> *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, s. 12.

nizacja duszpasterstwa katechetycznego w Kościele partykularnym.<sup>8</sup> Jednakże jego treść nie dotyczy tego, co tradycyjnie rozumiemy pod pojęciem duszpasterstwo, tylko pastoralno-organizacyjnych aspektów działalności katechetycznej.

Zastosowany w polskim tłumaczeniu *Dyrektorium ogólne o katechizacji* zwrot „duszpasterstwo katechetyczne” w sposób oczywisty znalazł swoje miejsce w opracowanym na podstawie tego dokumentu Stolicy Apostolskiej *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*. To, co było dotychczas raczej problemem słownego niuansu, zastosowaniem w tłumaczeniu niezbyt precyzyjnego odpowiednika, stało się oto określeniem, które szeroko zagościło w oficjalnym tekście Kościoła lokalnego. Czytamy zatem w punkcie 27, że *Duszpasterstwo katechetyczne w parafii – przez katechezę parafialną i funkcjonujące w parafii grupy modlitwowe – wtajemnicza natomiast w modlitwę wspólnoty Kościoła* (n. 27).<sup>9</sup> Kilka akapitów dalej zwraca się uwagę, że *dopełnieniem szkolnego nauczania religii jest duszpasterstwo katechetyczne, które pozwala dzieciom i młodzieży na przeżycie prawdziwej wspólnoty wiary. To właśnie w parafii, w działających na jej terenie różnych grupach i stowarzyszeniach, katechizowani mogą doświadczyć swej ontologicznej (przez chrzest) przynależności do Kościoła w płaszczyźnie egzystencjalnej. Nadal pozostaje wciąż aktualna socjalizacja kościelna poprzez katechezę dorosłych* (n. 28).<sup>10</sup> W pierwszej części tego dokumentu spotykamy odrębny rozdział, któremu nadano tytuł – „Duszpasterstwo katechetyczne w parafii” (rozdz. 5). Rozpoczyna go zdanie stwierdzające: *Duszpasterstwo katechetyczne Kościoła powinno mieć charakter ciągły, w tym sensie, że katecheza dzieci, młodzieży*

<sup>8</sup> Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, dz. cyt., s. 220 (w sześciu wersjach językowych tego dokumentu: francuskiej, angielskiej, włoskiej, portugalskiej, hiszpańskiej i niemieckiej, zamieszczonych na watykańskich stronach WWW, użyto słowa „pastoral(e)”. W wersji angielskiej zastosowano zwrot „pastoral care”, będący odpowiednikiem łacińskiego „cura pastoralis”, stosowanego w dokumentach kościelnych po Soborze Watykańskim II w miejsce przedtem używanego „cura animarum” – por. [http://www.vatican.va/roman\\_curia/congregations/clergy/index\\_it\\_cat\\_docuff.htm](http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/clergy/index_it_cat_docuff.htm)).

<sup>9</sup> Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, s. 32–32.

<sup>10</sup> Tamże, s. 33.

*i dorosłych nie mogą być terenami oddzielonymi od siebie czy pozabawionymi wzajemnej łączności. Trzeba, aby one między sobą się wspierały i uzupełniały* (n. 97).<sup>11</sup> W następnych punktach tego rozdziału powiedziano: *ze względu na to, że pierwszoplanowym miejscem katechezy jest parafia, nauczanie religii w szkole domaga się uzupełnienia o parafialne duszpasterstwo katechetyczne dzieci i młodzieży. Jakkolwiek ten rodzaj katechezy napotyka na pewne trudności, zwłaszcza natury organizacyjnej, niemniej jednak winny one w każdej parafii być pomyślnie rozwiązane, aby dzieci i młodzież nie traktowały nauki religii wyłącznie jako jednego z przedmiotów nauczanych w szkole, lecz by mogły również czerpać siłę z bezpośredniego kontaktu z Bogiem w liturgii i sakramentach świętych* (n. 106).<sup>12</sup> Wypowiedź tę dopełnia uwaga umieszczona w kolejnym punkcie rozdziału, któremu nadano podtytuł – „Wymiar liturgiczny duszpasterstwa katechetycznego w parafii”. Wspomniany akapit otwiera następujące zdanie: *duszpasterstwo katechetyczne w parafii w sposób naturalny akcentuje wymiar liturgiczny katechezy, choć cała postługa głoszenia słowa Bożego ma za zadanie przygotować chrześcijan do owocnego udziału w liturgii. Charakter katechetyczny posiada także sama liturgia* (n. 115).<sup>13</sup>

Od chwili opublikowania *Dyrektorium katechetycznego Kościoła katolickiego w Polsce*, zauważyć można gwałtowny przyrost publikacji, które ów zwrot „duszpasterstwo katechetyczne” szeroko stosują. Wywołanie wspomnianego określenie w przeglądarce internetowej przynosi w odpowiedzi wstępne wskazanie na 65 różnych miejsc (dane z 25.02.2006), w których można się z nim spotkać.<sup>14</sup> Znany miesięcznik „Katecheta”, poświęcony – jak informuje podtytuł – „katechezie, wychowaniu religijnemu i nowej ewangelizacji”, opublikował obszerny artykuł pod znamionym tytułem: *Duszpasterstwo katechetyczne przygotowujące do sakramentów bierzmowania*

---

<sup>11</sup> Tamże, s. 73.

<sup>12</sup> Tamże, s. 76.

<sup>13</sup> Tamże, s. 80.

<sup>14</sup> Taki wynik dało wpisanie wspomnianego zwrotu w znanej przeglądarce internetowej [www.google](http://www.google.pl/search?q=%22Duszpasterstwo+katechetyczne%22&hl=pl&lr=&start=0&sa=N) (zob. <http://www.google.pl/search?q=%22Duszpasterstwo+katechetyczne%22&hl=pl&lr=&start=0&sa=N>).

*i małżeństwa*.<sup>15</sup> Na jednym z polskich uniwersyteckich wydziałów teologicznych, w wykazie obowiązujących (od 1 października 2005 r.) szczegółowych tez egzaminu magisterskiego w zakresie katechetyki, znaleźć można i taką: „Duszpasterstwo katechetyczne w parafii”.<sup>16</sup> W projekcie dokumentu Komisji ds. Katechizacji trwającego aktualnie synodu archidiecezji poznańskiej (z marca 2005 r.) przypomina się kapłanom, że oprócz obowiązku *katechizowania w szkole, prowadzą duszpasterstwo katechetyczne*, a jeden z rozdziałów projektu nosi tytuł: „Duszpasterstwo katechetyczne”.<sup>17</sup> Całości obrazu przenikania tego terminu do języka Kościoła lokalnego w Polsce dopełnia zapowiadane na 22 kwietnia br. sympozjum katechetyczne, organizowane przez kilka jednostek Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego i Wydziału Katechetycznego Kurii Opolskiej, któremu towarzyszy hasło: „Katecheza parafialna – reaktywacja: duszpasterstwo katechetyczne w parafii”.<sup>18</sup>

### **Szukając źródeł nieporozumienia**

Ukazany pobieżnie proces zakorzeniania się w polskich publikacjach teologiczno-prawnych niezbyt jasnego pojęcia „duszpasterstwo katechetyczne” jest świadectwem niepokojącej tendencji do bagatelizowania metodologicznych podstaw refleksji prowadzonej na terenie teologii praktycznej. Skoncentrowana w znacznej mierze na konfrontacji z teologią zachodnią, nie docenia zgodnego z naukową metodą postępowania. Ślady tego spotkać można w niektórych wypowiedziach, z dumą podkreślających, że *teologia polska była i jest zakorzeniona mocno w codzienności, w życiu konkretnego człowieka. Zupełnie inaczej aniżeli ma to miejsce w wielu krajach zachodniej Europy, gdzie uprawia się często teologię ponad głowami przeciętnych obywateli. A wszystko dlatego, że jej wybitnymi przedstawicielami byli bowiem zawsze duszpasterze, misjonarze, kaznodzieje, jednym słowem ludzie związani żywo z życiem i dziejami społeczeństwa*

---

<sup>15</sup> R. Murawski, *Duszpasterstwo katechetyczne przygotowujące do sakramentów bierzmowania i małżeństwa*, „Katecheta” 49(2005) nr 9(316), s. 11–21.

<sup>16</sup> [http://www.us.szc.pl/wt\\_dziekanat?xml=load\\_page&st=8798&ar=1&id=3767&g=&pid=10590](http://www.us.szc.pl/wt_dziekanat?xml=load_page&st=8798&ar=1&id=3767&g=&pid=10590)

<sup>17</sup> <http://www.archpoznan.org.pl/synod/text/2005/pdokum/kkat.html>

<sup>18</sup> Zob. <http://www.katechetyka.diecezja.opole.pl/sympozja.htm>

*i narodu*.<sup>19</sup> Jednakże ta bliska głów przeciętnych obywateli teologia, choć może ustrzegła się poważniejszych błędów dogmatycznych, nie tak bardzo podejmuje pytania, które dzisiaj drażą umysłu i serca rodaków.

Poszukując przyczyn rozprzestrzeniania się na rodzimym gruncie wyrażenia „duszpasterstwo katechetyczne”, wydaje się, że najpierw trzeba zwrócić uwagę na pewne nieścisłości w polskich przekładach oficjalnych tekstów kościelnych enuncjacji. Zbyt często nie zauważa się, że w większości języków zachodnich funkcjonują, tak jak np. w j. niemieckim, dwa nieco różne słowa – *Seelsorge* i *Pastoral*, które w większości wypadków tłumaczy się u nas wyłącznie na polskie „duszpasterstwo”. Brakuje bowiem w j. polskim drugiego rzeczownika, który odpowiadałby owemu *Pastoral*. Tymczasem słowa te, choć podobne, posiadają jednak nieco inny odcień znaczeniowy. Owe subtelne różnice wyjaśniał kilkanaście lat temu śp. Josef Müller, ówczesny profesor teologii pastoralnej na Uniwersytecie we Fryburgu (w Bryzgowii). Z jednej strony podkreślał zamienne używanie tych dwu pojęć w bieżącej praktyce, ponieważ określają one całościowo pole kościelnej aktywności, z drugiej – wskazywał na istniejące między nimi różnice. W jego przekonaniu wyrażenie *Seelsorge* zawiera w sobie bardziej personalne odniesienie, „od osoby do osoby” („do wewnątrz” wspólnoty – *ad intra*), zaś *Pastoral*, przeciwne, rozszerza je i wymaga związania z całością kościelnego działania, szczególnie tego, które adresowane jest *ad extra*, tzn. do współczesnego świata jako całości (w tym sensie należy rozumieć tytuł soborowego dokumentu – Konstytucja pastoralna (duszpasterska) o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*).<sup>20</sup>

W tle omawianego procesu przenikania do kościelnego słownictwa w Polsce określenia „duszpasterstwo katechetyczne”, rysuje się również bardzo nabrzmiały problem duszpasterstwa dzieci i mło-

<sup>19</sup> Cytat pochodzi z publikacji w: „Przegląd Katolicki” nr 22/1984 [przytoczony za: K.K., *Homo creator po polsku*, „Przegląd Powszechny” t. 246, 1985 nr 2(762), s. 316].

<sup>20</sup> J. Müller, *Pastoraltheologie. Ein Handbuch für Studium und Seelsorge* (Kapitel 1.2: Zur Unterscheidung der Begriffe „Pastoral” und „Seelsorge”), Verlag Styria, Graz-Wien-Köln 1993, s. 15–16.



dzieży. Sprawa ta dała znać o sobie w chwili, kiedy po wielu latach przerwy nauczanie religii ponownie znalazło swoje miejsce w szkole. W krótkim okresie od tej zmiany z wielu stron można było usłyszeć dość powszechne narzekanie, że powrót do szkoły jest przyczyną „wyprowadzenia” dzieci i młodzieży z parafii. Tymczasem owo wydarzenie w sposób drastyczny ukazało tylko to, co od wielu lat jawiło się jako sprawa oczywista, a dostrzegane było jedynie przez nielicznych. Prowadzone bowiem przy świątyni nauczanie religii przesłaniało bolesną prawdę o tym, że w większości parafii, poza tą formą aktywności, nie istniało jakiegokolwiek świadomie zorganizowane duszpasterstwo dzieci i młodzieży. Powodowało to sprowadzenie duszpasterstwa młodego pokolenia chrześcijan wyłącznie do organizowanego w salkach parafialnych nauczania religijnego, które od czasu do czasu, zależnie od sytuacji w danej parafii, przeplatano elementami duszpasterstwa ogólnego, np. spowiedzią z okazji pierwszego piątku miesiąca lub, w okresie wielkopostnym, nabożeństwem Drogi Krzyżowej. Jeszcze przez pierwszych kilka lat ponownej obecności w szkole panowało przekonanie, że owo – jak mówiono – wejście do szkoły rozwiąże wszelkie problemy duszpasterstwa dzieci i młodzieży. Dopiero później po różnorodnych próbach przysłowiowego godzenia wody z ogniem, niesatysfakcjonujących owocach szkolnych rekolekcji, rosnącej absencji dzieci i młodzieży podczas niedzielnej mszy św., zauważono, że młodzież w odrodzonej Polsce – jak to stwierdził jeden z publicystów – z każdym dniem coraz bardziej staje się Kościołem pozostawionym samemu sobie.<sup>21</sup>

W tej sytuacji zaczęto coraz wyraźniej mówić o konieczności uzupełnienia szkolnego nauczania religijnego duszpasterstwem dzieci i młodzieży. Jednakże w toku powstawania kolejnych programów, jego liczne i różnorakie formy, sprowadzono przede wszystkim do skądinąd bardzo potrzebnej i ważnej katechezy parafialnej. Dzisiaj, kiedy mówi się o tzw. duszpasterstwie katechetycznym, to wymienia się m.in. duszpasterstwo katechetyczne przygotowujące do sakramentu bierzmowania i duszpasterstwo katechetyczne przygotowują-

---

<sup>21</sup> Por. J. Majewski, *Kościół pozostawiony samemu sobie, czyli młodzież w Kościele*, w: *W trosce o Kościół*, Lublin 2000, s. 29–35.

ce do sakramentu małżeństwa.<sup>22</sup> Odnosi się wrażenie, co zresztą potwierdzają w rozmowach niektórzy duszpasterze, że owo określenie „duszpasterstwo katechetyczne” używane jest w Polsce dlatego, aby nie osłabiać roli i znaczenia szkolnego nauczania religii. Próba bowiem zorganizowania katechezy parafialnej, równoległej do szkolnego nauczania religii, spotkałaby się ze znacznym oporem zarówno dzieci i młodzieży, jak i samych rodziców. W większości uważają oni, że szkolna edukacja religijna jest i tak dość absorbująca, zaś na wszelkie próby poszerzenia jej zakresu reagują dość agresywnie. Wiąże się to bowiem z koniecznością przejęcia przez rodziców dodatkowej odpowiedzialności za uczestnictwo dzieci w katechezie prowadzonej przy kościele.

### W stronę ładu pojęciowego

Formułując propozycję, zmierzającą do uporządkowania na terenie teologii praktycznej podstawowych przynajmniej pojęć, należałoby zacząć najpierw od ustalenia, co oznacza określenie „duszpasterstwo”. Definicja podana przez *Encyklopedię Katolicką*, mówi, że jest to *zorganizowana działalność zbawcza Kościoła, polegająca na służbie wobec człowieka przez głoszenie słowa Bożego, sprawowanie ofiary i sakramentów oraz interpersonalne kontakty religijne, a także na chrześcijańskim świadectwie życia; umożliwia zarówno włączenie się jak i trwanie we wspólnocie z Bogiem w Trójcy Świętej jedynym i z ludźmi przez Jezusa Chrystusa w zmieniających się warunkach życia w celu osiągnięcia pełni eschatycznej*.<sup>23</sup> Wyrażając to w uproszczonej formie, można powiedzieć, że duszpasterstwo jest urzeczywistnianiem – przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym – wspólnoty uobecniającej Boga i będącej znakiem zjednoczenia ludzi z Bogiem (Kościoła). Budowanie tak rozumianej wspólnoty (*koinonia en Christo*) dokonuje się poprzez aktualizację podstawowych funkcji Kościoła, a więc poprzez liturgię, martyrię (słowo i życie chrześcijańskie) oraz diakonię (będąca wyrazem miłości i *agape*).<sup>24</sup>

---

<sup>22</sup> Por. R. Murawski, dz. cyt., s. 18–21.

<sup>23</sup> R. Niparko, *Duszpasterstwo*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, Lublin 1995, kol. 390.

<sup>24</sup> F. Blachnicki, *Teologia pastoralna ogólna*. Skrypt dla studentów KUL, cz. I, Lublin 1970, s. 348.

Z przytoczonych określeń wynika, że duszpasterstwo jest pojęciem szerszym niż katechizacja, czy wspomniana wcześniej liturgia. Obie te rzeczywistości wraz z diakonią współtworzą to, co nazywamy duszpasterstwem. Dlatego nie możemy dzielić duszpasterstwa na katechetyczne i niekatechetyczne lub liturgiczne i Nieliturgiczne. Zarówno katechizacja, jak i liturgia nie mogą być jednym z działań specjalistycznego duszpasterstwa. Można natomiast mówić o działalności duszpasterskiej skoncentrowanej na katechizacji czy liturgii.<sup>25</sup> Trzeba też wyraźnie podkreślić, że ograniczenie pastoralnej aktywności do jednej tylko z trzech funkcji Kościoła w oderwaniu od pozostałych, grozi rozminięciem się z istotnym celem duszpasterstwa, jakim jest budowanie komunii. W zależności od kierunku tej koncentracji może się wówczas okazać, że oto liturgia zacznie spełniać rolę zastępczej terapii nastrojowo-emocjonalnej, przepowiadanie słowa prowadzić będzie do ideologizacji wiary, a diakonia zredukowana zostanie do roli jednej z wielu organizacji charytatywnych. Nieustannie trzeba przypominać, że *duszpasterstwo, które nie jest w całości zorientowane ku urzeczywistnieniu nadprzyrodzonego życia we wspólnocie, nie jest duszpasterstwem istotnym, tj. adekwatnym do istoty Kościoła i jego misji w świecie.*<sup>26</sup>

Lektura omówionych wcześniej tekstów na temat tzw. duszpasterstwa katechetycznego wykazuje, że pod tym określeniem rozumie się przede wszystkim katechezę parafialną, choć oczywiście nie brakuje w nich odniesień do innych aspektów duszpasterstwa. Dlatego uznać należy za słuszne, aby tę propozycję nazywać właśnie katechezą parafialną, podkreślając jednocześnie, że jest ona jednym z ważnych elementów duszpasterstwa dzieci czy młodzieży. Opisuując zaś tę katechezę, ukazywać ją w kontekście całości duszpasterstwa jako ważny i istotny jego element! Nie znaczy to, że nie istnieje potrzeba prowadzenia specjalistycznego duszpasterstwa młodych. Przeciwnie, analiza aktualnej sytuacji domaga się wprost podjęcia inicjatyw, które ugruntowałyby współdziałanie szkolnego nauczania religii z duszpasterstwem dzieci i młodzieży prowadzonym w parafii i przez parafię. Nie może ono jednak ograniczać się do katechezy pa-

---

<sup>25</sup> Por. tamże, s. 362.

<sup>26</sup> Tamże, s. 387.

rafialnej, ale musi obejmować pozostałe płaszczyzny pastoralnej aktywności Kościoła.

Na koniec pozostaje zatem skierować apel do wszystkich zainteresowanych, aby stosowali w tekstach teologicznych pojęcia, które jasno określają znaczenie zawartych w nich treści. Dotyczy to zarówno tekstów o charakterze normatywnym, jak również publikacji teologicznych oraz ich tłumaczeń z języków obcych. Domaga się tego bowiem nie tylko zwyczajna rzetelność naukowa, ale także przekonanie o sensowności i potrzebie logicznego myślenia. W przeciwnym wypadku język teologicznego przekazu może zostać sprowadzony do poziomu ideologicznego bełkotu, który coraz bardziej opanowuje życie polskiego społeczeństwa.